

Akcentus

Akcentus

Nem tudom, vajon egy személyszállító hajón jobb volna-e. A hullám ott is csak hullám, a tengeribeteg pedig tengeribeteg, mindegy, hogy fajanszból van-e a klozett, ami fölé görnyed. Meglehet, első osztályon még haldokolni is jobb, mint idelent, ebben az ablaktalan, füledt kalickában. De legalább nem fázunk. Az egyik kazánház közelsége átmelegíti a helyiséget, pedig odakint morcos kedvében van az ősz, és félek, a parttól távolodva a szél csak erősebb lesz. Az én gyomrom nem kavarog úgy, mint a tiéd. Engem ez a folyamatos morajlás és zakatolás őrijt meg, pedig vizes papírgalacsinokkal tömtem be a fülem.

Ez van, ha az embernek nem marad pénze tisztességes utazásra! Örülhet, ha segédmatróznak fölfogadják egy teherhajóra, beírják nevét a nagykönyvbe, kap szállást és ebédet, meg a reményt, hogy odaát, az óceán túlpartján nem kötözködik vele az állam képviselője.

A látszat fönntartására a gatyánk is ráment. És megérte? Baby elvált tőled. Így akarta az apja, talán ő maga is már. Ha neked a politika fontosabb, mint ő, pukkadj meg. Te meg azt hitted, a társadalmi rang számít? Tényleg azt gondoltad, hogy Szmik Lajos udvari tanácsos majd azt nézi, Triesztben vajon az Excelsiorban lakunk-e, vagy valami olcsó garniszállón? Pesten már nem ez számít, Béla, csak a kommun meg a szökésed. Meg a kalandjaid a berlini színésznőkkal, a violettákkal és a grétákkal. Mikor tanulod meg végre, hogy nem elég szerelmesnek lenni, annak is kell látszani.

Pocsékul festesz, de ne félj, Kaplanek azt mondja, a szárazföldi patkányok gyomra is magához tér idővel. Csak aztán ha jól vagy, ne kezd megint a nagyvilági történeteiddel ámítani a legénységet, a sztársággal meg a nőügyeiddel! Hiába figyelnek tátott szájjal, hiába nógatnak,

hogyan mesélj még: minél nagyobb sikert aratsz, annál jobban gyűlölnék utána. Itt nem színesz vagy, aki az előadás végeztével lesminkel, aztán a művészbejárón keresztül lelép az éjszakába. És a politika se érdekli őket, hiába proletárok. Nekik a kommün a csonka országot jelenti, hogy román lett Kolozsvár, nem pedig a földosztást vagy a színházak államosítását. Szabó kapitány amúgy is rojalista. Kaplanek együtt szolgált vele a Kriegsmarinban. Azt mesélte, hogy amikor a Viribus Unitisen utoljára szólalt meg a Gotterhalte, Szabó Ludovicót rázta a zokogás, de nem szégyellte. A könnyeit sem törölgette, csak nyelte, mint egy gyerek. Este pedig, amikor megjött a hír, hogy a Herminán lelőtték Tisza grófot, italokat rendelt, és hajnalban, mikor az olaszok fölrobbantották a hajót, mert azok a hatókrök nem tudták, hogy az övék már, törni, zúzni kezdett egy pólai kocsmában. Azt kiabálta, hogy neki is ott kellett volna lennie a fedélzeten a többiekkel, mert jobb cafatokra tépve meghalni, mint így élni, partra vetetten. Öt ember kellett hozzá, hogy lefogja. Azután ment el teherhajókapitánynak, hiába hívták mindenféle flancos utasszállítókra. Azt mondta, nem bírná elviselni, hogy antantos civileknek kelljen szalutálnia.

Jobb, ha ezt tudjátok, pajtások, emelte föl az ujját Kaplanek, amikor mindezt elmesélte. A hangjában tisztelet keveredett egy csöppnyi kárörömmel.

Te persze nem bírsz a véreddel. Amint a szédülésed elmúlik, mert a belső hullámzásodat képes vagy összhangba hozni a tengerével, hátrafésülöd a hajad, arcvizet fröcskölsz magadra, és már csinálod is a műsort a kantinban, a fedélközben, a raktérben vagy a gépházhoz vezető vaslépcső széles fordulójában, ahol kártyázni szokott a legénység. Hogy így a váradi úrilányok, meg úgy a szegedi tanárfeleségek. Hogy te hány helyen csináltad már, konflisban, sétatéri pavilonban, szénapadláson, kávéházi ruhatárban, kakasülön, cselédszobában, direktori irodában. Hogy milyen hangot hallatnak a fehérmájú szüzek, milyet az elhanyagolt úri asszonyok, milyet a gögös szépségek és a hálás rútak, milyet a zsidónők, milyet a keresztények.

Biztatnak, bedölsz nekik. Haragítod őket magadra. Kettőt pislantok, és már arról mesélsz, milyen volt tizenkilencben, amikor a berezelt orfeumtulajdonosok nem győzték aláírni az államosítási nyilatkozatot. Ittallal kínálnak, dohánnyal. Beszélgetnek és utálnak.

Nem veszed észre, pedig szaporodnak a figyelmeztető jelek. Monfalconében a rakodók még minket is beavattak, hogy a nyílt vízen, az első néhány viharos nap után a szállítmány néhány ládája megsérül majd. Persze csak a szokásos káló, kacsinottak, tudják ők, hol a határ. Aztán megkérdezték, szeretjük-e a mandulát és a fűgét, ittunk-e már toszkán vörösbort. Neveztünk, nevettek.

Mire azonban november közepén csakugyan megrázza gallérunkat a Bermudák felől érkező forgósél, már nem szól hozzánk senki. Pedig látom, hogy a harmadtisztól az utolsó deck-boyig szárított fűgét rágszál mindenki, és még a fűtők ormótlan nadrágzsebéből is boros palack kandikál ki. Thián harmadtisztet, aki mellé szolgálatra vagyunk beosztva, és aki kedélytelen, de nem túl goromba ember, óvatosan meg is kérdem a dologról. Ógmóg csak, hogy egy láda, vagy talán kettő, csakugyan megsérült, de Szabó kapitány szigorúan bünteti a zabrálást, úgyhogy az áru azonnal leltárba lett véve. Ne ácsingózzunk semmire, menjünk szépen a dolgunkra. Azért másnap a kezembe nyom két ütődött konzervet. Az egyik spárga, a másik gomba valami páclében. Olyan dühbe gurulsz, hogy mindkettőt a vízbe hajítod, pedig a gombát megettem volna. Az itteni koszt unalmas, csupa sózott hús és hal, bab, krumpli vagy tészta.

Többen is látják, ahogy elfut a méreg. Meregetik a szemüket, puszognak. Az osztrák félrehív, megkínál borral is minket, ami persze csak olaj a tűzre; ez is a dézsmából van. Hosszú még az út, mondja Hartmann nyugodtan, okos ember az óceán közepén nem haragítja magára a legénységet. Morogsz csak, nem is igen figyelsz rá, a borát viszont megiszod. Nótázni kezdesz, egy üveget a kabin falának csapsz. Nem török össze, de a virtus ugyanaz, mintha szilánkok röpködnének. Felix Hartmann fejcsóválva kimegy. Távoztában a szemembe néz, hosszan.

Az út hátralévő részében próbállak benn tartani a kabinban. A kabin persze túlzás, kisebbfajta hálóterem inkább, néhány falhoz szegecselt emeletes ágygal. Szerencsére csak hárman lakunk benne, Hartmann meg mi ketten. A többiek még Gibraltárnál áthurcolkodtak egy másik helyiségbe, ami messzebb van a kazánháztól és közelebb a fedélzethez.

Port Eadsig végigduzzogod az utat, pedig kettőnk helyett dínerkedem Thiánnak. Te naphosszat angol nyelvkönyvet bújsz a vaságyon. Tüntetőleg alig eszel, inkább csak dohányzol. Úgy magolsz be néhány leckét, mintha szerepet tanulnál, de nem tudom, mire mész majd ezzel a parton. Ezt a kiejtést szerintem csak magyarok értenék meg, azoknak meg minek az angol?

Egy hét késéssel, negyven keserves nap után végre kikötünk New Orleansban.

Thián sutyorog valamit a kapitánnyal. Szabó Ludovico röviden ránk néz, mogorván biccent. A harmadtsízt ráüt egy stemplit a papírunkra. „Elbocsátva”. Amikor az írást átadja, szórakozottan a siltjéhez emeli a kezét. Útbaigazít minket a város felé, egyebet nem mond, még szerencsét sem kíván.

A fináncok megmotoznak minket. Szeszt keresnek, mert Amerikában prohibíció van. Ez azonban senkit, még a színészeket sem riasztja el az Újvilágtól, mert aki már itt van, mind azt üzeni az otthoniaknak, hogy nem eszik olyan forrón a kását ideát sem. Titkos italmérések működnek minden sarkon, kurtakocsmák, amit az itteniek szalonnak hívnak, és virárgzik a zugfőzés meg a csempészet, hogy elég csak kacsintani a pincérnek, már hozza is a tömény szeszt, legföljebb kávésbögréből kell meginnia az embernek, vagy mélytányérból kanalaznia, akárha leves volna.

Kaplanek is azt mondja, hogy Amerikában csak az nem jut italhoz, aki nem akar, pláne New Orleansban. Meg aztán saját tapasztalatunk is van. Tizenkilencben a Kormányzótanács statáriumot hirdetett először, de rögtön azután szesztilalmat, mert néhány nagyokos, mint Landler vagy Lukács, annyira félt, hogy a tömegek majd épp az italtól fognak kijózanodni, hogy mielőtt kenyeret osztottak volna, sietve bezáratták a kocsmákat, és börtönnel fenyegették a zugivókat. De hiába a tízezer koronás bírság, a plakátok, a verések, a magyarok inni akartak, juszt is, különösen, ha egyszer tilos lett. Néhány hónap se telt bele, maga Garbai könyörgött, hogy valahogy enyhítsenek a szigoron, legalább sört hadd ihassék mindenki, úgyis ránk bűdösödik, ami már a hordókban van, vagy kapjon bort jegyre a munkáság. De a doktrinerek leugatták, aztán persze jöttek a soproni vincellérek, a sortűz, a morgások, és a szigorok is vége lett, mint minden másnak, hogy legalább a bukásra már inni lehetett, ájulásig.

Nem fog ez sokáig tartani, meglátjátok, írogattuk egymásnak az óceán két partjáról, és erre gondolunk most is, miközben összetűrt tengerészságjainkkal a vállunkon egy cúgos csarnokba terelnek mindnyájunkat.

A Garibaldi-szakállas vámtisztviselő számárságokat ír a papírjainkra. Te olasz leszel, én meg román, tengerészek mindketten. Hiába magyarázzuk neki kézzel-lábbal, hogy kik vagyunk és honnan jöttünk, ő a hajókönyvet mutogatja, meg a sort mögöttünk; nem a Gróf Tisza az egyetlen gőzös, ami ma futott be a kikötőbe.

Emigrésön, emigrésön, hajtogatod, de szerintem mondhatnád akár magyarul is, a szakállas valószínűleg a világ minden nyelvén megérti. Ha a célállomásunk New York, ott kell majd jelentkezni, magyarázza, az obsitos papírunkkal pár hónapig törvényesen tartózkodunk az országban, ráérünk a bevándorlásiakkal. Ezt már Kaplanek fordítja, aki odajön hozzánk elbúcsúzni. Más nem köszön el tőlünk, csak ő meg Hartmann. Az osztrákot bűnözni is hívjuk, mert azt még Triesztben elhatároztuk, hogy ideát ez lesz az első dolgunk. Szerzünk egy üveg viszkit, hiszen van-e annál jenkibb ital, és mielőtt koccintanánk az Újvilágra, az első kortyot a földre locsintjuk, ahogy a gyászoló cigányoktól láttad vándorszínész korodban.

Hartmann köszöni, nem tart velünk. A dokknál van egy zugkocsmá matrózoknak, oda megy a többiekkel. Jobb a békesség, mondja, neki visszafelé is velük kell utaznia. Nem bánjuk, ostobán venné ki magát, ha az első amerikai tósztantak németül mondanánk miatta.

Csak néhány utcányi türelmünk van, éppen csak annyi, míg a kikötőhöz tapadó burdosházak és kuplerájok első vonalát magunk mögött hagyjuk. Itt végre betérünk egy helyre, amelynek hevenyészett cégérére, egy szétbontott hordó lánkra akasztott fenekére valaki kézzel azt festette, Tea Saloon.

A házikó inkább emlékeztet használaton kívüli kovácsműhelyre, mint teaszalonra, és ebből rögtön tudjuk, hogy nem csalt a megérzésünk. Az ajtó mellett, magas székén ücsörög egy tagbaszakadt néger, az ajtónálló. Fürkészőn néz minket, miközben lustán a kalapjához emeli két ujját. Köszönésképpen morog valamit, de lehet, hogy csak dohányt rág. A helyi-

ségben füst, emberpára és mindenféle fűszeres gőzök. Abból az üstből szállnak föl, amely a terméskőből rakott pult túloldalán rottyog a tűzön. Narancshéjak, fahéjdarabok és dióféleségek úsznak a lé tetején, ennek a kotyvaléknak volna az a dolga, hogy elfedje a cefreszagot, ami a vendégekből árad. A pultnál, mert az asztaloknál nincs kiszolgálás, mielőtt bármit szólhatnak, leintesz. Te akarsz rendelni, hiába beszélem én jobban a nyelvet. Közelebb hajolsz, bele a pultos arcába. Önkéntelenül követem a mozdulatod én is. Mintha előadás előtt tornáztatnád az arcizmaid, túlzó szájmozgással, mert az angol szavakat, megfigyeltem, úgy rágod meg, mintha mindegyik egy cupákos falat volna, halkan megszólalsz. Ha a Garibaldi-szakállast nem számítom, ezek az első szavaid Amerikában.

Tea, please.

A kocsmáros végigmér bennünket, bár már akkor is alaposan szemügyre vett, amikor beléptünk. Összenéz a négerrel, akinek a tekintete talán ugyanazt üzeni, amit ő is gondol felőlünk. „Ezekről ordít, hogy most jöttek a hajóval, több a veszítenivalójuk, mint nekünk. Miért ne fogadnánk el a pénzük.”

Two, kérdezi, miközben a kondér mellé tett merőkanálért nyúl.

No, sir: one, válaszolod, aztán olyan mosollyal, amilyen csak a vándortruppokban nevelkedett hősszerelméseknek lehet, hozzáteszed: *One big*.

Big? Y'mean like a... jug?

Ezt nem érted. Rám nézel, de én sem értem.

Bottle, súgom neki, mint a butélia, tudniillik üveg, magyarázom neked. A kocsmáros megérti, bólint.

Jug, mondja morogva. Még egyszer körülnéz, aztán a pult alól elővesz egy totyakos porcelánpalackot. Borsos árat kér érte, de boldogan kifizetjük, ha már ilyen jól sikerült az első angol nyelvű tárgyalásunk. Mielőtt távoznánk, rendelünk két csésze „teát” is. Esztelen pénzszerzés, amit csinálunk, fejenként jó, ha száz dollár van a zsebünkben. Azért az első kortyot a fűrészporról fölszórt padlóra lötytyintjük, ahogy előre kitaláltuk. A pultos ránk cöccög, de érezzük, hogy nem neheztel. Ripacskodás az egész, de hát színházi emberek vagyunk, mit csináljunk. Ha nem lennénk úgy meghatódva, nevetnénk magunkon, de in-

kább sírunk. Összelelkezünk, kis híján szájon csókolsz. Kis híján szájon csókolak. Mindkettőnket ráz a hangtalan zokogás, a körülöttünk lévők, mindenféle színű gyönyörű ember nem csóválja a fejét, nem is bámul minket. Közel a kikötő. Láttak ők már bevándorlót, akinek ide vezetett az első útja.

Részegen kutyagolunk a városba, a francia negyedbe, amiről Thián harmadtsízt olyan kötelességtudón beszélt, mintha parancsra tenné. Az erkélyes házakkal szegélyezett utcákon gázlámpák égnek, itt-ott színes lampionok is. Sokfelől zene szól, ragtime és valami vadabb, amelyet még nem hallottam. Nemrég eshetett, mert a levegő nedves, és jókora pocsolyákat kerülgetünk a széles kövekkel kivert úttesten. A tócsák felszínén tükröződik a világ, a házak kontúrja, a gázlámpák és a lampionok fénye meg a fogyó hold sarlója. Nincs hideg, a szél elült már. A vénasszonyok nyara szokott ilyen lenni otthon. Az ember szabadnak érzi magát tőle, és erősnek.

Nem is az italtól vagyunk részegek, amikor bekopogtatunk végre Sears ma-

mához, aki szépen csengő angolszász neve ellenére a Monarchia gyermeke, akárcsak mi. Kaplanek szerint egy bécsi nyilvánosház helyettes madámja volt, amikor az üzleti úton járó louisianai dohánykereskedő, Jedediah Sears feleségül vette.

A házasság persze nem tartott sokáig, de Sears mama fájdalomdíjként egy egész kis bérházat kapott az urától. Abban üzemel most a panziója, ami ócska ugyan, de megfizethető, ráadásul az otthoniak – osztrákok, magyarok és szlávok – az ágy mellett egy tál levest vagy rizses babot is kapnak az asszonytól.

Pár nap után vörös babtól széllal bélelten érkezünk tehát New Yorkba, a Pennsylvania Station hatalmas üvegcsarnokába, amelynek kovácsoltvas oszlopai magasra szaladnak. Mint-ha csak angyalok játszanának fölöttünk egy könnyű, díszes lepedővel: a sarkait megfogják, magasba lendítik, és a kupola fényesen, súlytalanul lebeg a manhattani égen.

Itt viszont már várnak ránk, a peronon kis csoport integet felénk. Magyarok, színészek.

Ez a magyar Broadway, int ki vigyorogva a teherautó ablakán. Nem mintha gúnyolódna. Bodnár Teodor ajka mindig mosolyra húzódik, és a szeme is nevet. A Hetvenkilencedik utcába fordulunk be éppen, és hiába sötétedik már, a legtöbb cégér vagy üzletportál ki van világítva, jól kivehetők a föliratok, ahogy elzötyögünk mellettünk. Házias ízek. Cigányzene. Óhazai. Szolid árak. Előzékeny. Istentisztelet. Mosoda.

Itt lefékezünk. A teherautó nagyot nyekken. Bodnár, aki napközben a környék szennyesét mossa, és csak esténként színész a Schwartz-féle társulatban („tapsért nem ad szafaládét a Tóki”), itt él, ebben a keskeny, barna téglás házban. Az emeleten, az üzlet fölött van a lakása, ami évhosszat üresen állna, ha ki nem adná egy-egy honfitársának, neki ugyanis se kutyája, se macskája, meséli nevetve és szomorúan.

R. Tóth Jóska, a bonviván, aki a fogadóbizottság tagjaként ugyancsak ott állt a Penn Station fényverte peronján, estére murit szervez a tiszteletünkre, mert a New York-i magyar csepürágók, ő mondja így, már nagyon várják, hogy találkozhassanak a Nemzeti Színház nagy művészeivel.

Az emigrációban a távolság, mintha csiszolt üveglencse volna. A kardalnok magánénekes lesz, a szubrett primadonna, a statiszta segédszínész, az epizodista hősszerelmes. Húzónevűvé nemesülsz te is, a pesti színpad nagyvadjává, pedig odahaza, tegyed a kezed a szívedre, ígéret voltál csak, akárcsak Tóth Jóska.

Beköltözünk az emeleti szobába. Bodnár uzsonnát hoz, paprikás szalonnát, füstölt húst és fehér kenyeret, mert azt gondolja, aki magyar, ilyesmit kíván a hosszú út után. Egy fadobozt alaposan megtöm cigarettával, tesz egy üveg bort is melléje. Mindketten lemosuk magunkról az út porát, aztán meguzsonnálunk. Iszunk is. Elszívunk néhány cigarettát az ablakban. Onnan, a párkányra könyökölve nézzük a Hetvenkilencedik utca nyüzsgését a korai alkonyatban. Mintha a Király utca lenne Pesten. Üzlet üzlet hátán, korzózó emberek, ameddig a szem ellát. És ha tovább látna, látná azt is, hogy az utcának ezt a szakaszát közrefogó két sugárút határvonal emitt is, amott is. A sarkokon túl másik nyelv az ural-

kodó, a szomszéd blokkban más kisebbség van többségben. És ha még tovább látna, az út egyik végén közparkot találna itt is, mint otthon. Csak ez nem a Liget, hanem a Central Park. A másik végében pedig vizet látna, mint végső soron Pesten, csak nem a Dunát, hanem az East Rivert, ami a nevével ellentétben nem folyó, hiába nevezték el így a hollandok vagy az angolok. Tengersizoros, a vize is sós, nem édes.

Ez a kivándorlósors, szerelmem. Hiába hasonlít valami az otthoni dolgokra: aminek édesnek kellene lennie, annak végül sós az íze, akár a könnyeknek.

Mindezeket persze a térképről tudom, az East Rivert és a Central Parkot, a keleti és a nyugati számozott utcákat, a hosszanti sugárutakat meg a folyónak hazudott tengeröblöt. Jedediah Sears minden üzleti útjára beszerzett egy-egy térképet, tele volt velük az asszony egyik faládája, bár maga sem tudta megmondani, minek tartotta meg őket. Azt mondta, vigyem el bátran, amelyikre szükségem van.

Végül csak a New York Cityt hoztam magammal. Melyik nagyváros vagy állam térképét kellett volna még? Te talán tudod, hogy itt maradunk-e, vagy továbbvándorlunk? Vagy az is lehet, hogy egyszer még hazatérünk?

Zsibong a magyar Broadway. Mondatpernyék szállingóznak föl az emeletre, *azt mondják, iszik... elváltak... mindenhol olyan drágaság van...*, de sok lent a cseh és a német szó is. Persze lehet, hogy amit cseh beszédnek hiszek, az tót vagy lengyel. Ők is itt élnek Yorkville-ben.

Elnyomod a csikket, az utcára pöccinted. Oldalba löksz, hogy tegyek így én is. A szemközi járdán vén utcaseprő kapirgál, rajtunk ne múljon, hogy legyen munkája ezután is. Lefekszünk, hunyunk egyet. Otthon lett ez a szokásunk, hogy a késő esti előadás előtt, ha délután nem kellett játszani, ledőlünk. Az ágyak rövidek, Bodnár mégiscsak vágyhatott családra, egy apró feleségre meg gyerekekre, a lábunkat térdben be kell hajlítani, hogy elférjünk rajtuk, de a matrac jó, és az ágyneműnek friss patyolatszaga van. Ha fölszínesen is, nyugodtan alszom. Mióta kikötöttünk, most érzem először, hogy csakugyan a szárazföldön vagyok. New Orleansban még az utolsó estén is himbálózott velem az ágy, mintha a Gróf Tiszán lennénk, kint az óceánon.

Nincs egy tisztességes ruhánk, ezt már idefele jövet elpanaszlod Bodnárnak. Nemhogy egy szmokingunk, de még egy vállalható öltönyünk se. Minden ingünk viseltes, a zakóknk, nadrágunk gyűrött a tengerészszáktól, amibe Triesztben az egész életünket kellett begyömszölnünk.

A mosodás alig tudja kivárni, hogy befejezd a mondatot, már az elején biccent. Erre ne legyen gondunk, a pucérj tele van ruhákkal. Van, amit a népek felejtettek itt, van, amit ő fogott le tartozás fejében, de annak már jó ideje, amivel nem akarja azt mondani, hogy divatjamúlt holmik, csak azt, hogy azokat meg is tarthatjuk magunknak.

A Bernáth vendéglő, ahol a társaság vár minket, a Nyolcvanhatodik utcában van. Akár föl is sétálhattunk volna odáig, de Tóth Jóska bérautót küld értünk, hadd legyen még hatásosabb az antrénk. Zártkörű rendezvény, mondja egy felirat magyarul és angolul is.

Taps és éljenzés fogad, amikor a piros-fehér-zöldbe öltöztetett terembe lépünk. A cigány tust húz, a vendégek tapsolnak. Schwartz László, az egyik magyar társulat direktora pohárköszöntőt mond, de nem ránk emeli először a poharát, hanem Tóki Henrik és Bernáth Vilmos urakra, az előbbi ugyanis a húst, utóbbi a bort és a helyet biztosította Thália papnői és papjai számára. Ami nem is csoda, szónokolja Schwartz rózsás arccal, hiszen náluk odaadóbb mecénásait a magyar nyelvű színjátszásnak, és egyáltalán az óhaza kultúrájának, keresve sem találni New Yorkban.

Úgy van, úgy van, éljen, vivát, kiáltják a kollégák, és poharak koccannak. Hátul a pincérek máris újabb csempészárut hoznak.

Úgy érzem magam, mint kezdő koromban, mikor Micsey truppjával jártuk a vidéket, sügod a fülembé, hirtelen nem tudom eldönteni, hogy baljósan vagy nosztalgikus hangulatban.

A vacsora alatt Tóth Jóska mellett ülök, aki nem tagja a Schwartz társulatának, de azért jóban van a Modern Magyar Színpad direktorával, mert úgy tartja, hogy egy színész, aki a színészetten kívül máshoz nem ért, és angolul sem beszél úgy, ahogyan kéne, nem engedheti meg magának, hogy bárkivel is rosszban legyen New Yorkban. Ahhoz túl kicsi ez a város, nevet föl keserűen, és fejével kibök az utcára, a yorkville-i házak mögé, a felhőkarcolók irányába.

Véres marhasültet tesz a szájába, és úgy, csámcsogva meséli, hogy a város százezernyi magyarjára vagy tucatnyi veszekedő társulat jut, de ha csak a nagyobbakat számoljuk, akkor is három. Schwartz viszont az ügyesebb direktorok közül való, mert ő tudja, mi kell a hunkynak, operett, vígjáték és olcsó honvágykeltés, majd meglátjuk.

Feléd fordulok, hallod-e, amit Tóth Jóska mond, de nem figyelsz ránk. A társulat két üd-
vöskéje között ülsz, hol Montágh Ilonkának, hol meg Lőrincz Kornéliának meséled, mi-
lyen viszontagságokban volt részed, míg megérkeztél Amerikába. *Magukhoz*, teszed hozzá
öblös hangon, és mindkettejük kezére lehelsz egy-egy csókot.

Montágh maga is csak két hónapja érkezett. Előtte Berlinben játszott zenés darabok-
ban. Csoda, hogy odaát elkerültétek egymást, mert a kölcsönös vonzerőt most innen, az
asztal túlfeléről is érzem.

Nagyvilági asszony, mindegy, hány éves. Húsz vagy huszonkettő. A teste egy válogatós
kurváé, kihívó és elutasító egyszerre. Balerinakezében borostyánból faragott cigarettaszip-
kát tart, aminek a parazsáról úgy száll föl a füst, olyan szabályos fonatban, mintha fátvol
volna, amely titkot rejt. Te most pimasz mozdulattal félrehajtod ezt a fátlat, mögéje né-
zel, Ilona cigarettájáról gyújtasz a cigarettára.

Montágh tekintete élvezet, de ha úgy akarja, durcásan kislányos. És úgy akarja persze,
mert az arckifejezéseket sűrűn váltogatja, mintha most is színpadon állna. Ott is áll. Ne-
ki éppúgy színház az egész világ, mint neked, akinek a függöny sosem gördül le, főleg, ha
van partner a játékhoz. Most úgy látom, megint van hozzá.

Hajnalodik már, amikor megjössz a szállásra. Parfümtől bűzlesz, és testnedvektől. Nem
miattad ébredék föl, amúgy sem tudtam aludni. Úgy látszik, a délutáni alvással a testem
visszaváltott az élet pesti–berlini ritmusára. Bodnár Teodor fölös szobájában fekszem órák
óta, a plafont nézem. Összefont kezem a tarkóm alatt lassan elzsibbad. Halkan füttyörészel,
miközben levetkőzöl, eldőlsz a másik ágyon. Cigarettára gyújtasz, aztán mesélni kezdesz.

Lonka – már így hívod – egy prágai német hívására hagyta ott Berlint, pedig odaát a ci-
pőjéből ittak a részeg milliomosok, de a prágai német még részegebb és még gazdagabb mil-
liomosokat ígért neki, plusz a Broadwayt és Hollywoodot, fényes karriert a showbusinessben,
bemutakozó turnékat mindkét parton, és Lonka azt mondja, a hajón még rendben is volt
minden, első osztály és rózsacsokor a kabinban, de mikor megérkezett New Yorkba, hirte-
len nem stimmel semmi, a prágai német egy panzióba vitte, nem a Waldorfba, utána meg
eltűnt, előbb csak rövidebb, aztán hosszabb időre, ha meg előkerült, üzött volt, hamarosan
az is kiderült, hogy miért, tartozott fűnek-fának, Lonkának is, nemcsak az elmaradt turné-
val, hanem az ügynöki jutalék összegével, amit ez a bolond lány – ezt olyan gyöngédséggel
mondod, hogy a szívem belesajdul – még Berlinben odaadott neki készpénzben. Azután,
hogy a történet még keserűbb fordulatot vegyen, Gustav, mert így hívták a prágai néme-
tet, hirtelen feldobta a bocskort, ahogy én mondom, mondod, egy nap a szívéhez kapott,
és meghalt, és ahelyett, hogy kőszínházak emlékéért hagyta volna hátra, vagy olyan előadá-
sokét, mint a *Denevér* és a *Nóra*, csak adósság maradt utána, hatalmas, harmincötezer dol-
lár meg az apró, benne Lonka pénze, szerencsétlen kislány jövője.

Miért nem ment vissza Berlinbe?

Ott fölégette a hidakat, feleled sértetten, és elnyomod a cigarettádat.

Akkor ez a terv, hogy Schwartz truppjában játszik az itteni magyaroknak?

Ez csak ugródeszka, legyintesz, aztán befordulsz a fal felé, mint aki aludni készül.

Hallgatok. Tudom, hogy még nem mondtad el, amit akartál.

Nekünk is csak ugródeszka, bököd ki végre. Holnap beszéld meg a részleteket Schwartzcal.

Leszerződünk!

Gyurkovics Tamás 47 éves. Győrben nőtt föl, az ELTE bölcsészkarán szerzett diplomát. Nős, két gyermek
édesapja. Alkalmazott szövegírásból él. A Lugosi Béla amerikai éveiről szóló, *Akcentus* című könyve
lesz a harmadik regénye. Előző két kötete, a *Mengele bőröndje – Josef M. két halála* és a *Migrén – Egy
bűntudat története* szintén a Kalligram gondozásában jelent meg 2017-ben, illetve 2019-ben.